

Komisia MŽP SR pre biologickú bezpečnosť

Problematiku genetických modifikácií, a najmä používanie produktov biotechnológií, upravuje zákon NR SR č. 151/2002 Z. z. o používaní genetických technológií a geneticky modifikovaných organizmov (GMO) a Ministerstvo životného prostredia SR je prostredníctvom odboru biologickej bezpečnosti kompetentným orgánom pre jeho štátnu správu. Zákon stanovuje všeobecné podmienky používania GMO a ich produktov, nemôže však postihnúť celú škálu problematiky GMO, ani najnovších vedeckých poznatkov. V zahraničí sa problém riešil vytvorením odborných komisií či celých agentúr a ich ustanovenie vyžadujú aj smernice Európskej komisie, ktoré upravujú túto problematiku v členských krajinách EÚ. Ani SR nie je výnimkou, zriadenie podobnej komisie je zakomponované v spomínanom zákone. Odporúčanie komisie je podľa zákona podmienkou vydania rozhodnutia MŽP SR.

Komisia pre biologickú bezpečnosť bola zriadená rozhodnutím ministra životného prostredia č. 27/2002-5.2 zo dňa 30. mája 2002 (www.enviro.gov.sk). Komisia má 11 členov, predseda a tajomník sú pracovníci ministerstva životného prostredia, ostatní členovia sú zástupcami ministerstiev pôdohospodárstva, zdravotníctva, školstva, obrany, mimovládnych organizácií, združenia výrobcov značkových výrobkov, dvoch ústavov SAV a PRIF UK.

Spolu s Komisiou pre biologickú bezpečnosť bol vytvorený Zbor expertov, do ktorého minister životné-

ho prostredia menoval odborníkov:

- pre oblasť geneticky modifikovaných mikroorganizmov a pre potraviny vyrobené z geneticky modifikovaných surovín,
- pre oblasť geneticky modifikovaných rastlín a pre potraviny vyrobené z geneticky modifikovaných surovín,
- pre oblasť geneticky modifikovaných živočíchov, krmív a potravín vyrobených z týchto geneticky modifikovaných surovín,
- pre oblasť posudzovania vplyvu geneticky modifikovaných organizmov na ekosystémy,
- pre oblasť posudzovania vplyvu geneticky modifikovaných organizmov na zdravie ľudí.

Náplň činnosti komisie vyplýva zo zákona, jej úlohou je:

- zaoberať sa stavom vedeckého a technologického vývoja v oblasti genetických technológií,
- analyzovať, skúmať a posudzovať obsah podaných ohlásení a žiadostí,
- pripravovať odporúčania ako odborný podklad na vydávanie súhlasov ministerstva,
- analyzovať a posudzovať obsah pripomienok verejnosti,
- posudzovať návrhy zápisov do evidencie génových techník, génových metód a použitých zmenených génov.

Mechanizmus práce komisie je nasledujúci: MŽP SR dostane žiadosť a v zmysle zákona ju posúdi, potom ju prideliť dvom – trom expertom (podľa povahy žiadosti) na posúdenie a vypracovanie expertného posudku (1. pre danú oblasť, napr. rastliny, 2. pre zdravie ľudí a 3. pre

životné prostredie). Určení experti sa potom stanú ad hoc (pre túto vec) členmi komisie. Na jej zasadnutí, ktoré je v zmysle rokovacieho poriadku neverejné, experti prednesú svoje posudky a otvorí sa k nim diskusia. Každý člen má možnosť vyjadriť sa a podávať návrhy, z ktorých sa formuluje – na mieste – odporúčanie pre ministerstvo.

Výsledným dokumentom je stanovisko, s ktorým súhlasia všetci členovia komisie. Hlasovanie o sporných návrhoch rokovacieho poriadok nepripúšťa, úlohou expertov je presvedčiť ostatných členov váhou faktov o správnosti svojho názoru.

Pri rokovaní Komisie pre biologickú bezpečnosť je najdôležitejšie "odfiltrovať" irelevantné skutočnosti a ostať v intenciách vecných odborných argumentov. Komisia hodnotí možné riziko pre každý jednotlivý zmenený gén, aj keď to už predtým urobil sám žiadateľ. Do úvahy sa môžu brať len zákonné hľadiská. Zákon NR SR č. 151/2002 "zastrešuje" používanie genetických technológií a GMO, súhlas na používanie vydaný podľa neho však nenahrádza iné potrebné súhlasné vyjadrenia (vyplývajúce z iných zákonov, napr. o osivách, potravinách či liečivách) a Komisia pre biologickú bezpečnosť nenahrádza iné kompetentné orgány. Pritom sa ale, samozrejme, predpokladá spolupráca rezortov a vzájomné konzultácie pri monitoringu používania GMO, aj preto sú v komisii zástupcovia partnerských rezortov.

Komisia pre biologickú bezpečnosť zatiaľ "naostro" zasadala len raz a možno povedať, úspešne. Členovia sa však predtým už niekoľkokrát stretli. Pred dvoma rokmi MŽP SR usporiadalo pre nich (vtedy menovaných ešte len podľa legislatívneho zámeru zákona) trojdňový vzdelávací seminár o problematike možných rizík (risk assessment), ktorej zvládnutie je nevyhnutným predpokladom riadenia rizika (risk management). Na seminári predná-

šali poprední odborníci z krajín EÚ, ale aj z USA. Členovia komisie sú tiež pravidelnými účastníkmi seminárov a porád, ktoré usporadúvajú jednotlivé rezorty a nimi riadené organizácie. Napokon, sú to špičkoví odborníci na svojich pracoviskách.

MŽP SR udržuje pracovné kontakty s partnerskými komisiami v Holandsku a v susednom Rakúsku, viacerí členovia slovenskej ko-

misie sa už so svojimi zahraničnými kolegami osobne stretli. Pri posudzovaní žiadostí a pri hodnotení rizika má Komisia pre biologickú bezpečnosť prístup k mnohým popredným svetovým databázam a patrí (prostredníctvom svojich dvoch členov) aj k riešiteľom unikátnej svetovej databázy.

Igor Ferencík

Inštitút ochrany biodiverzity a biologickej bezpečnosti

Biologická bezpečnosť je relatívne nový termín, ktorý sa čoraz častejšie pertraktuje v médiách v súvislosti s nástupom novej biotechnológie využívajúcej metódy génového inžinierstva.

Jedným z faktorov nedôvery spoločnosti ku geneticky modifikovaným organizmom (GMO) a produktom z nich je aj skutočnosť, že je o nich málo informovaná. Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre si uvedomila význam tejto problematiky v príprave odborníkov pre agropotravinársky sektor, čoho dôkazom je prijatie *Koncepcie implementácie problematiky biologickej bezpečnosti do programu vzdelávania, výskumu a profesionálneho poradenstva SPU v Nitre* v júni 2002.

Z koncepcie vyplynuli konkrétne úlohy pre jednotlivé fakulty a odborné pracoviská. Išlo o vytvorenie personálnych, materiálnych, priestorových a ďalších podmienok na Katedre genetiky a šľachtenia rastlín Fakulty agrobiológie a potravinových zdrojov na prípravu a zavedenie nových učebných predmetov do študijných programov. Pre študijné programy Fakulty agrobiológie a potravinových zdrojov, Fakulty zá-

hradníctva a krajinného inžinierstva, ako aj Fakulty biotechnológie a potravinárstva je prijatý predmet *Základy biologickej bezpečnosti*. Pre študijné programy Fakulty ekonomiky a manažmentu a Mechanizačnej fakulty je k dispozícii predmet *Úvod do biologickej bezpečnosti*. Vedenia jednotlivých fakúlt rozhodli o zaradení uvedených predmetov do kategórie povinné, povinne voliteľné, resp. voliteľné.

Odborné pracoviská musia zabezpečiť všetky nevyhnutné technické, ale aj legislatívne opatrenia na riešenie výskumných projektov s využitím GMO. V zmysle platného zákona NR SR č. 151/2002 Z. z. o používaní genetických technológií a geneticky modifikovaných organizmov predložili niektoré pracoviská návrhy na oficiálnu registráciu laboratórií pre prácu s GMO na MŽP SR.

Na koordináciu ďalších aktivít zriadil rektor SPU v Nitre *Inštitút na ochranu biodiverzity a biologickej bezpečnosti*, ako samostatnú organizačnú jednotku. Inštitút vznikol transformáciou pôvodného Strediska ochrany biodiverzity zriadeného r. 1995 pri Agronomickej fakulte SPU.

Hlavné ciele Inštitútu ochrany biodiverzity a biologickej bezpečnosti:

- Koordinácia aktivít pre realizáciu koncepcie uceleného a systematického výskumného programu zameraného na ochranu a využívanie biodiverzity s dôrazom na zachranu ohrozeného genofondu úžitkových druhov rastlín ako nenahraditeľnej genetickej základne pre rozvoj poľnohospodárstva a výživy obyvateľstva v podmienkach Slovenska v súlade s medzinárodnými záväzkami a národnou legislatívou.

- Koordinácia výskumných aktivít spojených s možnosťami využitia GMO a moderných biotechnológií v agropotravinárskom sektore so súbežným posudzovaním rizík na zdravie obyvateľstva a životné prostredie.

- Koordinácia výskumných aktivít spojených s monitoringom, identifikáciou a stanovením zložiek mikroflóry osídľujúcej vybrané druhy úžitkových rastlín a určenie následkov interakcií rastlina – mikroorganizmus.

- Realizácia programu celoživotného vzdelávania pre rôzne cieľové skupiny obyvateľstva zameraného na aktuálne témy súvisiace s aktívnym uchovaním a využívaním biodiverzity, prírodných zdrojov, životného prostredia, ekologizáciou poľnohospodárstva, obnovou a rozvojom vidieka, biologickou a potravinovou bezpečnosťou.

- Zabezpečovanie profesionálneho poradenstva v oblastiach súvisiacich so zameraním Inštitútu.

Realizácia týchto cieľov sa zabezpečuje:

- riešením integrovaných výskumných programov, participáciou na domácich aj medzinárodných výskumných projektoch so zameraním na ochranu biodiverzity (vrátane agrobiodiverzity, ohrozených druhov rastlín a živočíchov), jej udržateľného spôsobu využívania, najmä v oblasti šľachtenia rastlín a semenárstva,